

Z knihy "Podivuhodné příběhy
ze staré Prahy" - vydal Odeon
v roce 1971 v edici Klubu čtenářů.

Zdraví P.Radikovský
archiv ČČSH

Radik

/Koňský poplach/

Koňský poplach v kostele — trochu nezvyklá věc.

A přece bylo tomu tak.

V první polovině minulého století — jak výše pověděno — byla ve zrušeném kostele umístěna pošta, a dole v přízemí, v bývalých postranních lodích, byly — stáje pro koně.

Jednou — ne jednou — několikrát stalo se, že koně sem živou mocí nechtěli do stájí — vzpouzeli se a frkali — to cítili umřelé.

Anebo měli jemnější cit nežli lidé, kteří je sem kázali zavést, a oni nechtěli koňskou přítomností svou rušit svatý klid mrtvých.

No, ale koně, ač nechtěli do stájí, musili.

Některou dobu byli však koně zvlášť neklidní, a to už věděli štolbové, co bude.

Jak přišlo půl noci, koně začali neklidně přešlapovat a větřit kolem sebe — to už „něco“ viděli.

A najednou to začalo: koně nohy do výšky a pod břicho, jako když je někdo přes ně šlehá.

Bylo slyšet svišt a lupání, koně víc byli ve vzduchu než kopyty na dlažbě — sláma lítala jako v metelici, až konečně koně se utrhli, i kdyby železnými lany byli bývali připoutáni, a šmahem letěli všichni odsud a překotem se drali do vrat, jež sama od sebe se otevřela.

Štolbové letěli za koňmi — s těmi však bylo amen: Jak vylítli na ulici, byli ti tam.

A ráno, když štolbové zkormoucení přemýšleli, jak s oznámením k představenému — koně leželi ve stájích, a v záplavě potu a prachu.

Štolbové honem koně uklízeli, a oni se chvěli jako třezalka. Jeden ze štolbů opovážil se to říci představenému, ale ten slíbil, že jej dá zavřít do jednoho sklepa, bývalé to hrobky, protože — chlap špatná — nejspíš se ochlastal.

Tedy to tak zůstalo — když koně ráno byli zas ve stájích, štolbové to poručili Pánu Bohu, ale věřili, že je to jen proto, že dobytek nepatří do kostela.

Popelka / U SVATÉHO
Bilianová / JANA
NA PRÁDLE

Na nároží Říční a Všehrdovy ulice na Malé Straně stojí zpustlý a odsvěcený kostel svatého Jana Křtitele. Kostel hledí k Vltavě tu velmi blízké, a za velkých povodní dosahuje voda až sem.

Založen byl tento kostel v dobách prastarých a připomíná se již r. 1142., kdy sem uprchly jeptišky od sv. Jiří z Hradčan, vypuzeny byvše Konrádem Znojemským.¹

Byl snad od počátku svého farním, a měl i hřbitov.

Kostel tento byl za zdí malostranskou v tehdejší *vesnici Újezdě*; teprve Karel IV. tu nedaleko Hladovou zeď svedl až k vodě, a kostel sv. Jana ocitl se tak ve městě pražském. Roku 1507. dal král Vladislav kostel obci malostranské. Roku 1588. uhodil blesk do kostela a shodil cihelný krov. Roku 1620. byl sem přeložen malostranský špitál chudých. Roku 1661. vystavěna dosavadní budova špitální s pěknou sloupkovou pavlačí. Roku 1784. byl kostel i špitál zrušen (za cis. Josefa) a r. 1787. prodán kostel i se špitálem, hřbitovem i zahrádkou za 4700 zl. měšťanu Voglovi, který zde zřídil prádelnu, jež potrvala až do nedávných dob. Teď je v kostele „uhlí“. Lid zde říká obecně „Na prádle“, ale také velmi zhusta slyšeti lze i čísti: *bývalý klášter paulánský*.

Jak tento název sem se dostal, je nevysvětleno.

Řád paulánů založen byl ku konci 15. století, do Čech přišel roku 1495, do Prahy však teprve r. 1624, kdy u kostela svatého Jana Křtitele na Újezdě byl již chudinský špitál. Špitálníci nosili modré pláště s bílými límcí, a duchovní správu zde vykonával zvláště ustanovený kněz, podřízený do jisté míry faráři u svatého Václava na Malostranském náměstí.

Možná tudíž, že tento zvláštní duchovní správce byl z řádu paulánů, kteří vynikali zvláštními, u lidu velice oblíbenými pobožnostmi.

Tolik za historický podklad pověsti na „Prádle“.

O hlavní strašidelné role zde se totiž dělí *jeptiška s knězem nebo mnichem*.

Jeptišky zde byly již hodně dlouho tomu (ve 12. stol.), řeholníci zde (klášterem) vůbec nejsou zapsáni.

Jen špitálníci.

Strašidlo mnicha je z nějakého vznešeného rodu: jezdí nejinak nežli v kočáře. Snad mu kočár půjčuje paní Apolena ze Dřině, manželka Viktorina Kornela ze Všehrd, která sousední dům Dachovský darovala kostelu, a na jehož místě stojí nynější budova špitální.

¹ Konrád, úřední kníže znojemský, stál v čele vzpoury některých členů rodu Přemyslovského proti knížeti, později králi českému Vladislavu II. Podle Hájkovy kroniky

při obléhání Prahy tímto Konrádem byl zapálen klášter sv. Jiří na Hradčanech, a proto se jeptišky uchýlily na Malou Stranu. (Pozn. autorky)

Kostel sv. Jana se špitálem rozkládá se na břehu Vltavy zmíry malebně i přes přístavky, kteréž znešvařují budovu kostelní.¹

Budovy špitálu s kostelem tvoří čtverec, ale přetátý šikmo nyní uličním průchodem, který povstal z bývalého hřbitova tak, že kostel stojí na cípu ulic Říční a Všehrdovy a protějšek jeho činí lomený půlkruh domů.

Za starých dob býval prý tento průchod z obou stran uzavřen vraty, ale od té doby, co zde počal jezdit tajemný kočár noční, strašidlo vrat nestrpí: dělej co dělej — každá sebepevnější vrata do rána jsou rozbita.

Před kostelem dosud stojí starý dřevěný kříž a zeleň stromů lahodně doplňuje půvabné zákoutí.

A u tohoto kříže občas vynoří se ze země černý kočár s bezhlavými koňmi; do kočáru sedne kněz, jenž vyjde z kostela, a kočár drančí pryč Všehrdovou ulicí a Říční ulicí se vrací, než mine hodina duchů.

Dle jiné pověsti vyjede prý z kostela na kočáře *mnich*, a do kočáru zapřažen jest pár kozlů.

Měšťan Vogl, když r. 1787. koupil špitál i s kostelem, upravil vše na byty a pronajímal je. I ve výši kostela, v podstřeší, zřídil byty, k nimž se chodilo přístavkem vedle kostela.

A dolejšek kostela upravil rovněž na byt, který najala si jistá vdova.

V patře kostela bylo klidno, ale zato dole v přízemku, na kostelní dlažbě, tam „bylo nelze“.

Noc co noc šramot a nepokoj, ba duchové tam chodili i v pravé poledne.

Vdově nechtělo se však z kostela. Byla totiž zmíry lakomá a bála se o své peníze. A v bývalém kostele našla si pro ně bezpečný úkryt: starou hrobku.

Tam ukryla peníze své a byla radostna, že před zloději jsou v naprostém bezpečí.

Od zlodějí byly v bezpečí, nikoli však od strašidel.

Jak přišla půlnoc, chodilo něco k ní a stále šeptalo: „Dej mi tolar — dej mi tolar.“

Ale lakomá vdova pro groš dala by si koleno provrtat — a dá teď jen tak zhola tolar — to tak!

¹ Areal zde popisovaný je dnes podstatně změněn novou budovou Umělecké besedy.

Že nebyla z bojácnych, svědčilo již to, že nastěhovala se do kostela.

A teď ještě neměla chuti se vystěhovat. Udělala vždycky na noc kolem své postele kolo svícenou křídou a byla v bezpečí.

Ale když strašidlo darmo po několik dní o tolar žádalo, bylo hůř: každou noc byl v kostele rámus, a peníze z hrobky byly vyhozeny, ať dělala lakomá vdova kolem hrobky sebevětší kola křídou svícenou.

I umínila si milá vdova poptávat se u moudré nějaké osoby po prostředku, jímž by se zbavila strašidla; vystěhovat se z domu Božího nechtělo se jí pro bezpečný úkryt peněz ve hrobce.

Ať je strašidla vyházela v noci z hrobky — ráno tam byly přece zas jen samy sebou v pořádku.

Poradila se vdova s moudrým a zkušeným vojákem, a on jí řekl, jen aby se vdova zeptala strašidla:

„Čeho žádáš?“

Vdově nebylo třeba ptáti se. Věděla, že strašidlo chce tolar.

I odhodlala se s těžkým srdcem, že tedy dá strašidlu tolar, aby měla pokoj.

Když přišla noc, a strašidlo počalo bouřit, řekla vdova: „Dám ti tolar.“

Jak to dořekla, kostel zahořel rudým světlem, a před ní stál mnich v černém hábitu.

A ta záře šla z něho.

„Dej mi tolar, a vysvobodíš duši mou — ošidil jsem o něj dům Boží a koupil jsem si za něj hřích — dej mi tolar,“ a strašidlo natahovalo ke vdově žhavou ruku. —

Vdova vytáhla tolar z kapsáře a spustila jej do nastavené ruky mnichovy — vtom strhl se rámus veliký, dvěře do kostela dokořán byly otevřené a přede dveřmi stál černý kočár, mnich vskočil do kočáru, a už letělo spřežení z kostela a kočár drnčel Zbrojnickou ulicí. Vdova radostně se křížovala, že bude teď od strašidla pokoj, a ona škody neutrpí, neboť dala strašidlu tolar falešný, jímž i ji někdo ošidil.

I zavolala vdova starou němou služku svou a jaly se kostel vymetati smetákem namočeným ve svícené vodě, aby „vymetla odtud všecku nečistotu“.

No, ale netrvalo to ani tak dlouho, „co by blesk Prahu objel“ — kočár tu byl zpátky.

A mnich rozdivočelý přiletěl: „Ničemnice, dalas mi tolar fa-

¹ dnes Všeřdova

lešný“ — a tolar letěl na hlavu vdovinu a vypálil jí znamení na čele.

Ráno našli vdovu zaškrcenou v kostele; na hrdle měla černé pruhy a na čele vypálený tolar, který se válel vedle mrtvé vdovy; i stará nemá služka byla mrtva. Pochovali je, ale v kostele nechťel nikdo bydlet proto, že kromě mnicha v černém hábitu zjevovala se v kostele i vdova hlídající své peníze v hrobce, o nichž nikdo nevěděl. Potom zřídili zde prádelnu.

Mnich jezdí však dosud z kostela na noční pouť svou, ba i v pravé poledne se tu zjevuje i s vdovou.

Kromě toho vládne zde jeptiška.

V černých šatech je, s bílou čelenkou a černým „kornetem“ (černá rouška na hlavě).

Ta si obrala za sídlo mandlovnu — bývalou to kostnici.

A nestrpí, aby někdo v poledne prádlo válel.

Sedne si na mandl, a kdyby čtyři páry koní mandl táhly, ne-
utáhnou ho.

Je veliká a tlustá, oči má jako lívance, obličej jako bochan chleba.

A přísně hlídá v okolí kostela i v něm.

Jednou prala zde prádlo jistá žena, a když doprala, byl již večer, a nikdo tu.

Milá občanka napustila si do necek teplé vody, že se tu vy-
koupá.

Vleze do necek, kteréž ve výklenku bývalé sakristie stály, a hle — jeptiška tu stojí vedle necek a zle hrozí ženě. Žena vylítla z prádelny jak vylítla — a strojila se do šatů, jež ve spěchu po-
padla.

Pro ostatek by tam byla ani za nic nešla — jeptiška šla za ní až z kostela ven.

A na „Prádle“ býval také hostinec a všelijaké zábavy.

Běda však zamilovaným, kteří by byli chtěli se uchýlit sem
někam do tajemného přitími.

Do smrti nezapomněli, jak je jeptiška vytrestala.

I do bytů chodila, a na pavlači bylo vidět ji zmíry často. —

Jednou měla jistá žena v přízemí malé, a v poledne byla sama
doma.

Najednou kouká — pod prahem se něco provaluje, a za chvílku
— tlustá jeptiška tu. A šla po dítěti.

Matka vykřikla a chytla dítě do náruče, a cítila, jak studené
a tlusté prsty jeptiščiny sunuly se jí přes tvář. — Do osmi dnů
bylo dítě v Pánu.

Někdy také vídati bylo jeptišku modlit se u kříže, ba i celé průvody ubíraly se do zrušeného kostela.

Ten byl potom osvětlen a slyšet bylo odtud „hodinky“ (modlitby řeholní).

Kočár také někdy jezdívá úplně prázdný a bez koní, a letí jako vítr s příšerným lomozem po dláždění.

V přístěnků kostela, v prvním patře, kam vystupuje se po schodech při vchodu kostelním, bydlela před lety rodina mistra rukavičkáře.

Jsou tam dva hezké pokojíky — ale v zadním nechtěl nikdo spávat.

Tam zjevovala se *bílá paní*.

Mistr rukavičkář ujal se jednou chudičkého chasníka a dal jej spát do onoho pokoje.

A chasníkovi zjevovala se bílá paní a stále o něco ho prosila.

Chasník posléze i v noci utíkal z onoho pokoje a nechtěl tam spát.

A když jednou pozdě v noci šel domů po Kampě, vyšla mu vstříc bílá paní z „Prádlu“ u domku zahradníka, blíže můstku, a kývala na něho.

Ale chasník nedbal na vábení bílé paní a pádil domů jako štvaný.

Tak podobně vedlo se jinému jinochu na „Prádle“.

Ten měl asi dva nebo tři bratry, spolu chodili, spolu spali, a nikdo nic neviděl, jen on sám.

A také jen bílou paní.

Vycházela z bývalé sakristie a čekávala na hocha buď u kříže, nebo v některém koutě nádvoří.

Jednou byla v hospodě „Na prádle“ muzika, a bylo to na masopustní úterý.

Chumelil se tenkrát zrovna sníh, u muziky bylo plno maškar, i zmíněný hoch byl mezi nimi.

K půlnoci se bujná chasa vysypala na nádvoří (bývalý hřbitov), a zle se tu jala koulovat sněhovými koulemi.

I hoch se kouloval a pobíhal v bujném veselí po zasněženém dvoře.

A najednou tak mu přijde, že pod nohama otevírá se mu hrobka — hoch polekán uskočí a vidí z hrobky vystupovat v chumelenici sněhové bílou postavu, která po něm rozestírá náruč a již ji ho uchvacuje.

Jinoch pronikavě vykřikl a beze smyslů skácel se do sněhu.

A když ho domácí lidé ze mdlob vzkřísili, bylo již ráno Popelční středy.

V nádvoří jsou dosud zachovalé hrobky, jen málo zemí přikryté.

Kostel sv. Jana Křtitele má být zachován i se špitálem.
Dejž, Bože!

Popelka/ Bilianová/

U „ZLATÉ
STUDNĚ“

/Bezhlaví Španěl/

V Karlově ulici na nároží Seminářské ulice je starodávný dům „U zlaté studně“.

Dům ten je v rozčlenění svém i v půdorysu jeden z nejroztodivnějších v Praze.

Z Karlovy ulice nemá vchodu domovního, vchod je ze Seminářské, či — jak se zde obecně říká — z Malé ulice Jezovitské; však i Karlovu ulici ještě přemnozí zde nazývají Jezovitskou.

„U zlaté studně“ nazýval se dům tento již ve století čtrnáctém, ač později kladeny sem názvy ještě jiné: „U půl zlatého kola“ a „U červené sesle“. V tomto názvu možno že jest nějaká zámena, neboť „Červená sesle“ jest v ulici Karlově ještě jedna, a to v čísle 165. (Dům „U zlaté studně“ má č. 175.)

„Půl zlatého kola“ snad byl název zadní části domu, neboť je patrné na něm, že ze dvou domů byl sloučen. Zadní dům, ač o něco málo jest nižší, má čtyři patra, kdežto přední pouze tři.

„Zlatá“ studně je (teď již zasypaná) v domě předním, a to ve sklepě. Až donedávna (hned v průčelí ze Seminářské uličky) bývala ve zdi domu pumpa s výbornou vodou ze zmíněné studně.

Za starých časů nebývalo zde k severu uličky; v místech jejích byl asi dvorek a na místě protější budovy universitní v Klementině byla klášterní zahrada dominikánů (od 13. do 15. stol.).

Ulice Karlova nazývala se — Ševcovská, a v místním podání praví se, že zde v každém domě dosud je buď švec, nebo někdo „ze ševcovského rodu“.

Část ulice Karlovy od Liliové k mostu slula prostě „U sv. Klimenta“ po kostele, který tu byl již od století jedenáctého.

Podotknouti dlužno, že ulice Karlova nynější svůj směr i polohu přijala teprve s mostem Karlovým ve 14. století. Do té doby — podle nejnovějších nálezů na Křížovnickém náměstí (p. konser. Herain) — neústíla vůbec ulice v nynějších místech, ale byl zde popříč postaven dům.